

Sprawozdanie

komisji gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego
z czynności nauczycieli wędrownych do nauki gospodarstwa krajowego
za rok 1891.

Wysoki Sejmie!

Relacya Wydziału krajowego o nauczycielach wędrownych i obszerne sprawozdanie tychże świadczą, że nowa ta instytucya, wysoko ceniona w ościennych krajach, przynosi ludowi naszemu rzetelny pożytek. Coraz większe zaufanie, jakim nauczycieli wędrownych darzy ludność wiejska dowodzi, że Wydział krajowy między kandydatami trafny zrobił wybór. W niektórych okolicach zaczynają włościanie zastosowywać w praktyce wskazówki przez nauczycieli dawane, a często się zdarza, że proszą odjeżdżającego, ażeby rychło znowu do nich przybył. Wobec tego komisya gospodarstwa krajowego wyraża zdanie, że postanowienie Wydziału krajowego, aby nauczyciele wędrowni nie ograniczali się na jednorazowym tylko pobycie w każdej miejscowości, było uzasadnione i powinno przynieść dobre skutki.

Zorganizowanie ścisłej kontroli nad działalnością nauczycieli wędrownych i utrzymywanie z nimi ciągłej korespondencyi, podnosi komisya z uznaniem, jako dowód gorliwości Wydziału krajowego i dobrze obmyślanej opieki nad tą instytucją.

Natomiast sądzi komisya, że do ułożenia planu podróży nauczycielskich w każdym roku, nie wystarczy konferencya nauczycieli wędrownych z lustratorami i Zarządem Kółek rolniczych, lecz poprzedzić ją powinno porozumienie się Wydziału krajowego z obu Towarzystwami gospodarskimi, które znając najdokładniej stosunki i potrzeby poszczególnych okolic kraju, mogłyby dać cenne wskazówki za pośrednictwem Wydziału krajowego nauczycielom wędrownym.

Słusznie postanowił Wydział krajowy, aby szczupłych sił nauczycielskich nie rozstrzelać na cały obszar rozległego kraju, lecz skoncentrować ich działalność w pewnych okolicach. Jednakże przy wyborze tych okolic kierować się należy pewnym z góry obmyślonym celem. Są np. okolice, w których ludność wiejska cierpi niedostatek dlatego, bo nie umie racjonalnie gospodarować na piaszczystej glebie. Tam więc należałoby najpilniej posłać nauczyciela wędrownego, aby poradził, jakie rośliny i jakich nawozów używać trzeba w celu osiągnięcia wyższych dochodów z tej ubogiej gleby. W innych okolicach są rozległe pastwiska, ale tak zaniedbane, że bardzo mały przynoszą pożytek, a gdyby się nimi rozumnie i troskliwie zajęto, stałyby się źródłem wielkiego dochodu. Komisya gospodarstwa krajowego twierdzi, że działalność nauczycieli wędrownych skierowana przeważnie do takich poszczególnych celów, nie wykluczając wcale wykładów o innych sprawach rolniczych, przyniosłaby lepsze owoce, niż prelekcyje tu i owdzie wygłaszane o potrze-

bie podnoszenia wszystkich gałęzi gospodarstwa wiejskiego. Gdybyśmy mieli 77 nauczycieli wędrownych, jak austriackie kraje alpejskie, moglibyśmy równocześnie działać we wszystkich powiatach. Rozporządzając jednak czterema tylko ludźmi, musimy się na razie ograniczyć na te okolice, które najpilniej potrzebują pomocy. Zarząd Kółek rolniczych zasłużył się wielce krajowi, rozsyłając przez szereg lat światło wiedzy rolniczej pod strzechy wieśniacze. Przygotował też za pomocą swoich nauczycieli glebę do posiewu, który teraz kosztem kraju i państwa systematycznie wykonywać mamy. Jeżeli jednak Zarząd Kółek rolniczych doczekał się instytucji, która jedno z zadań jego stale przejęła na siebie, powinienby rozważyć, czy nie byłoby praktyczniej, aby teraz użył wszystkich sił, jakimi rozporządza do spełniania innych, równie ważnych zadań n. p. kontrolowania czynności poszczególnych Kółek, zakładanie sklepików i czytelní wiejskich i t. p.

Komisja gosp. kraj. sądzi, że tak podzielona, a dopełniająca się praca dwóch pokrewnych, instytucji, prędzej doprowadziłaby do podniesienia oświaty i dobrobytu włościan, aniżeli dorywcza a niekiedy krzyżująca się nawet działalność nauczycieli rolnictwa, wysyłanych przez dwie oddzielne władze w te same okolice kraju. Zapewne Wydział krajowy porozumie się w tej sprawie z Zarządem Kółek rolniczych. Sprawozdania wędrownych nauczycieli stwierdzają zgodnie, że w tych powiatach najliczniej zgromadzali się włościanie na wykłady, gdzie naczelnicy władz rządowych żywo zainteresowali się sprawą i udzielili swojej pomocy.

Z tego powodu komisja gosp. krajowego radzi, ażeby Wydział krajowy udał się do c. k. Namiestnictwa z prośbą o polecenie c. k. Starostwom powiatowym, aby gorąco popierały nauczycieli wędrownych w ich urzędowej czynności.

Nakoniec komisja wyraża życzenie, ażeby raporta nauczycieli oprócz sprawozdania z obowiązkowej działalności, mieściły także krótkie opisy charakterystycznych znamion gospodarstwa w każdej okolicy lub gminie, bo tym sposobem gromadzić się będą cenne materiały do poznania stosunków rolniczych w gminach wiejskich, czego nieraz Wydziałowi krajowemu brakowało.

W przekonaniu, że Wydział krajowy spożytkuje wskazówki i życzenia, wyrażone w powyższem sprawozdaniu, nie przedkłada komisja osobnych rezolucyj, lecz zgodnie z propozycją Wydziału krajowego komisja gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o czynnościach krajowych nauczycieli wędrownych gospodarstwa wiejskiego za rok 1891.
2. Sejm uchwała na utrzymanie czterech nauczycieli wędrownych i na środki nankowe dla tychże, kwoty przez Wydział krajowy wstawione w projekt budżetu krajowego na rok 1892 pod Rubr. XV. poz. 225 i 226, a mianowicie 8000 zł. i 320 zł.

Lwów 28 marca 1892.

Przewodniczący:

Sapieha w. r.

Sprawozdawca:

Tadeusz Langie w r.